

(Марко Видојковић, *Бог ти помого: 19 прича*, Самиздат Б92, Београд 2007, стр. 158)

«Прави пролив је почео тек у јесен 1999». Ово није део из историје нечије болести. Овако Марко Видојковић, на својој интернет страници, пише о томе како је постао књижевником [\(1\)](#).

«Проливом» он назива сопствено писање. Овом помало грубом опису вероватно се не би имало шта додати. Али, феномен Видојковић ипак заслужује пажњу. Видојковић је од 2004. године постао «култни писац» Друге Србије. Крајем те године се, наиме, сваки маркетиншки блок на телевизији Б92 завршавао рекламом романа *Канце* и узвиком: «Инјекција адреналина у вену српске књижевности!». Кампања Б92 је трајала месецима. Роман је доживео седам издања и штампан је у 19.000 примерака. Тако се родио Писац.

Друга Србија је била одушевљена Видојковићем. Посебно јој се допадао начин на који је у *Канцама* описивао социјалисте и СПЦ. Истина, неки књижевни критичари нису баш били импресионирани овим «урадком». Слободан Владушић је читаву пропагандну акцију подсмешљиво назвао «операцијом Видојковић», додајући да се «ради о школском примеру инсталирања једног слабог писца и полуобразованог младића на место водеће културне фигуре своје генерације» [\(2\)](#). Саша Ћирић је свој приказ *Канци* назвао «О једној књижевној превари» [\(3\)](#)

. Он је написао да је реч о «доса-дном (а не узбудљивом) штиву, са дозла--бога поновљивим односима, ситуацијама и појавама (а не адреналином и ино-вацијом), са плитким, плосним, немушто скицираним ликовима од карто-на». Ћирић је роман такође оценио и као «пример поетички инфериорног уверења да је довољно псовати, ејакулирати, беснети, јурцати и опет псовати по страницама текста да би се био нови Хемингвеј/Буковски (или обојица истовремено)».

Али, ове замерке љубоморних књижевних критичара нису могле да помуте успех новоткривеног Хемингвеја Друге Србије. Видојковић је одмах добио свој блог на Б92, а ускоро му је и угледна «Политика» отворила врата. Видојковић је ту показао не само да има књижевни дар Хемингвеја. Он је показао и социолошки дар Вебера. Тако је петогодишњицу политичких промена у Србији брилијантно анализирао у блогу који заслужује да буде у целости наведен: «Свим посетиоцима блога желим срећан Пети октобар, највећи празник у историји ове одвратне земље . Музика за октобар: МОСКРИ 77-05» [\(4\)](#) . Какав таленат, зар не?

Такође је у једнако брилијантној анализи, у буквално пет реченица, објаснио зашто је нови српски устав пун «идиотских ствари» и храбро позвао на бојкот уставног референдума [\(5\)](#) . У другој анализи изнео је оригиналну визију како треба преуредити Србију: «Конфедерализација Србије. Узимањем ствари у своје руке, грађани српских градова коначно би стали на пут политичарској мафији и великосрпским лудацима, који прљају Београд и Србију. За независни Чачак, Крагујевац, Ниш, Нови Сад и наравно БЕОГРАД!» [\(6\)](#) Србија као конфедерација независних градова – каква визија! Није чудо да га је Друга Србија обожавала.

Читаоцима «Политике» Видојковић је такође, далеко пре 17. фебруара, објаснио да се Србија граничи са независном државом Косовом [\(7\)](#) , као и то да је Косово «страшило над страшилима» којиме манипулишу зле патриоте

[\(8\)](#)

. «Мит да није готово нешто што је готово најбољи је мит». То је покушао Видојковић да каже читаоцима «Политике», после 17. фебруара, како их не би опет преварили зли патриоти

[\(9\)](#)

. Али, «Политика» му није хтела да објави текст. Тако је још једном потврђена истина да је «Политика» фашистичко гласило. А Видојковић је, оправдано увређен, престао за њу да пише.

Но тиме је наш писац дошао до више времена за књижевност. И ево, пред нама стоји још једно Видојковићево дело. Теофил Панчић, у препоруци штампаној на корицама књиге, каже да су «ове приче нешто као Видојковић у 100% концентрованом издању». То је зато, објашњава одушевљени Панчић, «јер се Видојковић у причању неспутаније игра, опуштеније пушта перверзној машти да га води куда она хоће, а он ће већ некако – или неће – ухватити прикључак». Лепа препорука. Поготово оно о стопостотној видојковићевини.

Али, како нисам књижевни критичар о овој књизи ћу да пишем из посебног угла. Тај угао је само наставак мог занимања за феминистичку Другу Србију. Он се тиче третмана жена у популарној култури. Наиме, Друга Србија се бескрајно изругивала, као што се и сада изругује, начину којим се о женама говори у овдашњој народњачкој култури. Жена се, рецимо, у фолк музици углавном представља као фатална неверница, која је сломила срце заљубеног мушкарца. Или се представља као верна љуба, која стрпљиво чека у кући, док њен мушкарац банчи са другим женама. Такав третман је, каже се, понижавајући за жену. Он је најбоља слика места које жена заузима у традиционалистичком српском «патријархату».

Ни сам баш не уживам у таквој поетици. Али, у њој се ипак жена боље третира него у многим делима «модерне» и «еманциповане» популарне културе. Нисам чуо да се нека феминисткиња превише потресла због слике жене у, рецимо, рок музици. Тако се у песми „Dungeon of pleasure” (Тамница задовољства), групе „Nasty Savage“ каже: „Кучка је завезана и беспомоћна, вришти јер хоће још. Та слатка и невинна девојка је заиста тешка. Њена опсесија болом тера ме да гризем усну, док се она радо подаје када је ошине» [\(10\)](#).

Признајем да не знам за протестне или ироничне анализе оваквог облика «урбане културе». Ваљда су сви београдски и остали културолози и антрополози заузети преслушавањем најновијих Цециних песама и згражавањем над «руралном» и «патријархалном» поетиком српског фолка.

Такође, нисам приметио ни да некој «феминисткињи у црном» смета песма „Black and Blue”, Ван Халена: „Набиј и уклизај, стерај га унутра. Кучка ће сигурно ухватити ритам. Ја држим задњицу. Јеаа. Ја господарим. Укачен у њен систем. Не подвлачи црту, мала, нисам свршио с тобом. Што јаче то боље. Радимо то, док смо црни и плави” [\(11\)](#).

. Али, наравно, то и није «мизогинија» и «сексизам», као код одвратног српског традиционализма. То је само модерни и еманциповани однос са партнерком, ван понижавајуће установе брака у којој је жена подређена патријархалном мушкарцу. Јеаа.

Али да видимо како још један модерни уметник, наш Хемингвеј, третира жене. Дакле, код Видојковића, у овој књизи, не живе мајке, сестре или супруге какве знамо. Код њега, уопште, и нема уобичајене породице, те одвратне традиционалистичке установе. Мајка се јавља једном, али само као неко ко омета сношај главног јунака. Главни јунак је, иначе, код Видојковића мушкарац у закаснелом пубертету, најчешће неуспешни студент, опседнут «шамарањем мајмуна» (24) и фантазирањем о дочеку Нове године у хотелу

«Парк» с две проститутке (53). Мајка је, дакле, једном таквом јунаку бојажљиво закуцала на врата, на шта се он «раздрао»: «Марш одатле!» (87). Тако лепо подучена пристojности мајка је «тихим корацама (о)тапка(ла) назад у собу». Тиме се завршило ово гостовање мајки у књижевном делу Марка Видојковића.

У причи «Отварај прозоре» појављује се и супруга. Али, само зато да би утврдила како је главни јунак почео неиздрживо да смрди. Због тога га напушта у року од десет минута (116). Још једном се појављује жена у причи «Пун круг за нулу». Јунак те приче погађа резултате утакмица уз помоћ духа сопственог оца и тако зарађује новац по кладионицама. Али, очев дух ће за надокнаду затражити «да му појебе жену» (123). То јунак, наравно, допушта, а жена у томе толико ужива, да ће, након тога, избацити мужа из спаваће собе како би надаље слободно оргијала са духом. И у причи «Нешто ме чачка» постоји законита жена. Јунак сумња да га је она преварила. Када је за то приупита, она му љубазно одговара: «Ма, носи се у п... м...! (Видојковић иначе све овакве речи пише у пуном облику; А. С). Каква с... теби не падају на памет! Вуци тај кауч и не с...!» (95). Зато ју је, на крају приче, главни јунак гурнуо под ауто, где је кучка нашла што је и заслужила.

Али, мајке и супруге су у Видојковићевом свету ипак само бизарни епизодисти. За девојке се већ то не би могло рећи. О њима Видојковић много исрцпније приповеда. Узмимо, рецимо, Милку, из приче поетског наслова «Гузни миш». «Има уста за пушење», описује је надахнуто Видојковић, а онда мудро додаје: «Свака уста су, у суштини, за пушење» (59). Е, јесте филозоф тај Видојковић! Милка уз себе носи фото албум који показује главном јунаку. Једна слика је «групни секс са осам девојака». Друга слика је секс са течом и Милкином најбољом другарицом: «Ту се јасно види», објашњава слику Милка, «како га држим за к..., а ово му моја другарица лиже ј...» (65). Поезија! Такође, у албуму су и следеће слике: «Милка са стакленом боцом од кока-коле међу ногама. Литарском. (...)Милка и нека риба обрађују неког деду. У позадини се виде амбар и храстова шума. Милка и иста риба обрађују коња истог деде. У позадини се виде амбар и храстова шума» (66). Књижевност, нема шта!

То са литарском флашом кока-коле Видојковићу се баш допада. Зато исти начин забаве упражњава и Нада, хероина приче «Силовање». Нада је иначе опседнута страхом од силовања. Зато, вели Видојковић, Нада «вежба са флашом од пива», како би могла да издржи «силовање десет сати без престанка» (132). «Циљ јој је био да вежба са литарском боцом кока-коле, двадесет осам сати без престанка». Управо ова реченица изгледа да треба да буде климакс читаве приче. Или не, можда је врхунац у последњем пасусу који гласи: «После неколико месеци неко ми је рекао да је видео Наду како се у хаустору једне зграде жвалави с неком девојком. Напалио сам се». Ма 100% уметност! Како је само добро то речено: «Напалио сам се»!

Да, то је свет Марка Видојковића. Неки злобник би рекао да се он састоји само од псовања и пубертетских порнографских фантазија. Али не, код нашег Хемингвеја постоје и бројни поетски пасажии везани за једну сасвим другу делатност. Реч је управо о оној делатности чијим производом Видојковић описује свој књижевни «урадак».

«Размишљао је о детињству. Сетио се како је код деде на селу кењао у пољском WC-у» (125). Има ли у српској књижевности лепшег пасажа о детињству? «То је добар материјал за неку причу. Људи воле приче о кењању» (129). Каква брилијантна анализа књижевног укуса! «Умио сам се, искењао, опрао зубе» (78). Ефектног ли описа психологије књижевног јунака! «(...) Покушао сам да прднем. Но, како то обично у животу бива, замало сам се усрао у гаће и брже боље кренуо сам у WC, док је још имало шта да се спашава» (96-7). Каква драма! Да се најежиш! «Скинуо сам панталоне и сео на даску. (...) Излетело је више него што у једној секунди излети из црева којим се танкују формуле» (143). Каква поетика! Какво поређење! Само геније се могао сетити црева за танковање. Ма, Хемингвеј му није раван!

Уопште не сумњам да има људи који уживају у оваквој литератури. Али, како то да је један несвршени студент права, који тренутно прима плату као «извршни уредник» београдског издања Playboy-а, са оваквим начином писања постао име у српској књижевности? Како то да је хиљаде продатих примерака романа Љиљане Хабјановић доказ «примитивизма» овдашње читалачке публике, а да су Видојковићеве доштампани тиражи доказ да је он «велики писац»? Како то да ће се ретко који књижевни критичар усудити да каже шта стварно мисли о Видојковићевим «урадцима»? Како то да ће вас феминисткиње из Друге Србије рашчеречити ако певате о жени као мајци, али ће зато Видојковић бити слављен све са његовим типским женама попут Милке, «обрађивачице» коња или Наде зване «литарска боца»?

Одговор на ова питања је једноставан. Видојковић је идеолошки подобан – или «политички коректан», како се то сада вели – у најважнијој ствари. А ако сте у томе исправни, сви путеви су вам отворени. И све ће вам бити опроштено – и сировост, и закаснили пубертет, и «обрада» коња, и поетика «пољског WC-а». А то најважније је – знати кога треба газити. Ако то знате и ако, такође, знате кога се ваља клонити – цео свет је ваш.

А сада, можете ли да се опсетите у коју категорију од ових двеју спадају: 1) СПЦ; 2) патриоти (српски); 3) Србија (која није Друга)? А у коју категорију спадају: 1) службеници и сарадници САД или ЕУ амбасада; 2) службеници и сарадници САД или ЕУ компанија; 3) службеници и сарадници САД или ЕУ невладиних организација? Марко Видојковић је «брутално критичан» према само једној од ових двеју категорија људи који утичу на наше

животе. Погодили сте према којој. Зато је он «велики транзициони писац». А зато што од књижевника очекујете да бар нешто критички каже и о оној другој категорији, е зато сте ви, драги читаоци овог приказа, «велики транзициони губитници».

(Краћа верзија текста објављена је у недељнику „Печат“)

Фусноте:

1. <http://www.markovidojkovic.com/biografija.htm>
2. Слободан Владушић, Крај националне културе? http://www.nspm.org.yu/kulturnapolitika/2007_vladusic1.htm
3. Саша Ђирић , *О једној књижевној превари* , <http://www.hereticus.org/arhiva/2004-4/o-jednoj-knjizevnoj-prevari.html>
4. <http://blog.b92.net/arhiva/node/2389>
5. <http://blog.b92.net/arhiva/node/2360>
6. <http://blog.b92.net/arhiva/node/219>
7. <http://www.politika.co.yu/rubrike/Pogledi-sa-strane/t49340.sr.html>
8. <http://www.politika.co.yu/rubrike/Pogledi-sa-strane/t47709.sr.html>

9. [http://blog.b92.net/text/2379/POKLON - TEKST %20%3A %20 ANTIKLIMAKS ...%20 i %20 kako %20 do %20 njega %20 do % C 4%87 i /? start =100# komentari](http://blog.b92.net/text/2379/POKLON-TEKST%20%3A%20ANTIKLIMAKS...%20i%20kako%20do%20njega%20do%20C4%87i/?start=100#komentari)

10. The bitch is bound and helpless / She's screaming for more / That sweet and innocent girl / Is really hardcore / Her obsession for pain / Makes me bite my lip / As she eagerly indulges / I give her the whip .

11. Slip n slide, push it in / Bitch sure got the rhythm / Im holding back, yeah, I got control / Hooked into her system / Dont draw the line Honey, I aint through with you / The harder the better / Lets do it / til were black and blue (Van Halen , албум *OU 812* , 1988).